
Obrazovanje za demokraciju

2005. – Europska godina građanstva u obrazovanju

Vijeće Europe, najbrojnija europska organizacija s 46 država članica, proglasilo je 2005. godinu Europskom godinom građanstva u obrazovanju (*European Year of Citizenship through Education*). Proglašenje Europske godine građanstva u obrazovanju kulminacija je osmogodišnjeg djelovanja Vijeća Europe na promoviranju obrazovanja za demokratsko građanstvo. Naime, 1997. godine na drugom zasjedanju šefova država i vlada Vijeća Europe održanom u Strasbourgu donesena je odluka kojom je obrazovanje za demokratsko građanstvo postalo jednim od najvažnijih područja djelovanja te organizacije.

Odakle toliki interes za obrazovanje za demokratsko građanstvo? Promoviranje demokracije i demokratske političke kulture jedan je od glavnih ciljeva Vijeća Europe usvojen već pri samom utemeljenju organizacije 1949. godine, te se stoga ta organizacija smatra i svojevrsnim čuvarom demokracije u Europi. Fokusiranje na razvoj učinkovitih programa obrazovanja za demokratsko građanstvo reakcija je na utvrđene nedostatke u političkoj kulturi mladih u znatnom broju europskih država. Brojna empirijska istraživanja provedena u posljednjih dvadesetak godina pokazuju da je došlo do smanjivanja političke participacije građana, što se najbolje očituje u smanjenim razinama izlaska na izbore, a što je osobito uočljivo među mlađim dobnim skupinama. Jedna od temeljnih postavki demokracije, ona da demokratsko uređenje političkih zajednica počiva na aktivnom sudjelovanju građana u javnom životu, ozbiljno je uzdrmana empirijskim podacima koji pokazuju rastuću političku apatiju i alijenaciju mladih.

Stoga je Vijeće Europe znatan dio svojih napora usmjerilo na područje obrazovanja za demokratsko građanstvo koje bi mladim ljudima trebalo omogućiti stjecanja znanja, sposobnosti i stavova potrebnih za aktivno i odgovorno sudjelovanje u političkim procesima u zajednicama u kojima žive. Tijekom osmogodišnjeg djelovanja Vijeće Europe je radilo na promoviranju ideje obrazovanja za demokratsko građanstvo, a također su, uz sudjelovanje brojnih stručnjaka iz različitih europskih država, definirani temeljni koncepti, strategije i teorijski okvir za politike obrazovanja za demokratsko građanstvo.

Proglašenje Europske godine građanstva u obrazovanju trebalo bi označiti snažniji prelazak s formalne, deklarativne, razine na neposrednu primje-

nu. Temeljna je ideja potaknuti političke i obrazovne vlasti u državama članicama da se ozbiljno posvete pitanju poboljšavanja kvalitete obrazovanja za demokratsko građanstvo kao potencijalno vrlo moćnoga sredstva promoviranja demokratske političke kulture. Opstanak demokracije umnogome ovisi o tome što će mladi ljudi naučiti u školama, pa se tako i obilježavanje godine odvija pod sloganom “Učiti i živjeti demokraciju”.¹

Obilježavanje Europske godine građanstva u obrazovanju zamišljeno je i organizirano kao decentralizirani projekt i odvijat će se kao niz aktivnosti i događanja u pojedinim državama članicama, a samo Vijeće Europe ima ulogu “kišobrana”. Ono će pratiti zbivanja u pojedinim državama članicama i osiguravati stručnu pomoć kako bi se aktivnosti odvijale što kvalitetnije.²

Republika Hrvatska se, kao članica Vijeća Europe, također uključila u obilježavanje tog događanja, pa je tako odlukom ministra obrazovanja, znanosti i športa u prosincu 2004. godine utemeljen Nacionalni odbor za Europsku godinu građanstva u obrazovanju kao koordinacijsko tijelo na nacionalnoj razini koje za Hrvatsku izrađuje i provodi aktivnosti vezane uz ciljeve i programe istaknute u dokumentima Vijeća Europe povodom proglašenja godine građanstva. U siječnju 2005. godine u sastav Nacionalnog odbora imenovana su, uz ministra obrazovanja, znanosti i športa kao predsjednika odbora, 22 člana: sveučilišni profesori, predstavnici Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa, predstavnici Zavoda za školstvo, predstavnici srednjoškolskih i osnovnoškolskih ravnatelja, nastavnika i učitelja, predstavnici nevladinih organizacija i predstavnici medija.

Nacionalni odbor u ožujku 2005. godine usvojio je akcijski plan djelovanja u kojemu su naznačeni glavni ciljevi koji bi trebali biti ostvareni tijekom ove godine: pregled stanja obrazovanja za demokratsko građanstvo u Hrvatskoj, daljnji razvoj politike obrazovanja za demokratsko građanstvo, promicanje i širenje dobre prakse u odgoju i obrazovanju, stručno usavršavanje odgojno-obrazovnih djelatnika, unapređivanje suradnje i partnerstva nositelja formalnog i neformalnog obrazovanja, unapređivanje suradnje škola, civilnog društva i lokalne zajednice, podizanje svijesti javnosti putem medija i

¹ Podrobne informacije o obilježavanju Europske godine građanstva u obrazovanju dostupne su na web-stranicama Vijeća Europe: <http://www.coe.int/edc>.

² O tome koliko je projekt decentraliziran vidljivo je već iz samih naziva pod kojima se godina obilježava pa se tako Austrija odlučila za naziv Europska godina političkog obrazovanja (*Europäisches Jahr der Politischen Bildung*), Njemačka za naziv Europska godina odgoja za demokraciju (*Europäisches Jahr der Demokratieerziehung*), a Slovenija za Europsku godinu građanske kulture (*Evropsko leto državljanske kulture*).

osiguravanje didaktičkih materijala potrebnih za provođenje obrazovanja za demokratsko građanstvo.³

Obrazovanje za demokratsko građanstvo, za koje se često koristi i naziv političko obrazovanje, područje je od posebnoga interesa političke znanosti. Političko je obrazovanje polje, i to jedno od najpropulzivnijih, primjene političke znanosti, pa su tako politolozi neposredno uključeni u proces političkog obrazovanja, kao kreatori programa političkoga obrazovanja ili kao osobe koje sudjeluju samo u implementaciji, to jest izvođenju nastave političkoga obrazovanja. Osim toga, političko je obrazovanje jedno od područja znanstvenog bavljenja politologa. Uvažavajući sve prethodno navedeno, uredništvo časopisa *Politička misao* odlučilo se uključiti u obilježavanje Europske godine građanstva u obrazovanju i svoj doprinos daje objavljivanjem triju članaka koji tematiziraju obrazovanje za demokratsko građanstvo i njegovu ulogu u promoviranju demokratske političke kulture i demokracije.

Berto Šalaj

³ Podrobne informacije o obilježavanju Europske godine građanstva u obrazovanju u Hrvatskoj i djelovanju Nacionalnoga odbora dostupne su na web-stranici Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa: <http://www.mzos.hr>.